

ปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวม กับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร¹

ขุนพล อรุณวงศ์²

จากการศึกษาปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมกับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการปัญหาความคาบเกี่ยวแบบผังภูมิของวงจรรวมกับลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรตลอดถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้ความรู้ความเข้าใจว่าสภาพของทรัพย์สินทางปัญญาที่เป็นเรื่องซับซ้อนและมีลักษณะเฉพาะหลายประการอยู่ในตัวเองอยู่แล้ว โดยลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของทรัพย์สินทางปัญญา คือ ลักษณะที่ไม่รูปร่างซึ่งทำให้ทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีขอบเขตที่ชัดเจนและเกิดข้อโต้แย้งระหว่างกันได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษบางประการ กล่าวคือ แบบผังภูมิของวงจรรวมมีความผสมผสานระหว่างลักษณะของงานศิลปกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์กับการประดิษฐ์ที่มีประโยชน์ใช้สอยในทางอุตสาหกรรมภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร โดยความผสมผสานอันมีลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้เกิดจากแต่เดิมแบบผังภูมิของวงจรรวมให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์แต่เนื่องจากลักษณะพิเศษอันเป็นรูปแบบเฉพาะของการสร้างสรรค์งาน คือ การออกแบบผังภูมิของวงจรรวมเป็นลักษณะกึ่งกลางระหว่างงานศิลปกรรมตามกฎหมายลิขสิทธิ์และการประดิษฐ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร ทำให้เกิดความไม่เหมาะสมบางประการที่จะใช้ทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรในการให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม แต่ถึงอย่างไรก็ตามแม้การคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะ นั่นคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมีปัญหาในเรื่องความเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นโดยจากการศึกษาทำให้ทราบว่ามีความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมกับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรไว้หลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาระดับการสร้างสรรค์ในการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม ๓ มาตรา 6 (1) จะพบว่าหลักเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตัวเองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ และหลักความใหม่ตามกฎหมายสิทธิบัตร ทั้งสองหลักมีความขัดแย้งกันอยู่ในตัวเอง กล่าวคือ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมกับกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุมาลี วงษ์วิจิตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หลักการริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นเป็นชิ้นแรกของโลกเพียงแค่สร้างสรรค์งานนั้นขึ้นมาโดยไม่ได้อัปเดตเลียนแบบบุคคลอื่น ก็ถือว่าได้สร้างสรรค์ขึ้นแล้วแต่ถึงอย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ ได้กำหนดเงื่อนไขในตอนท้ายของมาตรา 6 ว่า ต้องเป็น “แบบผังภูมิที่....ไม่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม” ซึ่งเป็นหลักความใหม่ของกฎหมายสิทธิบัตรด้วย และการที่พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิวงจรรวม นำเงื่อนไขการได้รับความคุ้มครองเรื่องหลักสร้างสรรค์ขึ้นด้วยตนเอง และหลักความใหม่ ของทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรมาใช้นั้น ทำให้เกิดประเด็นปัญหาที่น่าสนใจว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ จะให้น้ำหนักระดับการสร้างสรรค์ไปที่กฎหมายใดมากกว่ากัน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว จะมีการกำหนดห้ามมิให้นำแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เหมือนกับแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมแม้จะได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเองนำมาขึ้นทะเบียน เนื่องจากการสร้างสรรค์ในลักษณะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการลอกเลียนแบบแผนภูมิที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปทางอ้อม (Indirect Copying) โดยหลักการดังกล่าวเกิดจากเหตุผลที่ว่า โอกาสที่ผู้ออกแบบจะมีความรู้และความเข้าใจในแบบผังภูมิที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมมีสูงมาก และโดยปกติก็เอาความรู้ความเข้าใจนั้นเป็นพื้นฐานในการออกแบบผังภูมิขึ้นใหม่ ดังนั้น จึงอาจเกิดความไม่เป็นธรรมและความซ้ำซ้อนขึ้นถ้าหากกฎหมายอนุญาตให้นำเอาแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปมาขึ้นทะเบียนได้ จากกรณีดังกล่าวจะเห็นว่า กฎหมายให้ความสำคัญเรื่องความใหม่ตามกฎหมายสิทธิบัตรมากกว่าหลักการสร้างสรรค์ด้วยตนเองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ แต่คำว่าใหม่ตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ นั้น มีมาตรฐานไม่สูงเท่าความใหม่ในความหมายตามกฎหมายสิทธิบัตรและไม่ต้องมีการประดิษฐ์ที่สูงขึ้นเพียงเท่านั้น

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาการตีความในความหมายแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักในอุตสาหกรรมแผนภูมิของวงจรรวม

ลักษณะความใหม่ตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ จะบัญญัติอยู่ในมาตรา 6 ซึ่งกำหนดไว้ว่า จะต้องไม่เป็นแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม แต่พระราชบัญญัติ แบบผังภูมิของวงจรรวมฯ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ในมาตรา 3 อันเป็นบทกำหนดคำนิยามนั้น กลับไม่ได้มีการบัญญัติความหมายของคำว่า “อุตสาหกรรมวงจรรวม” เอาไว้ หรือในมาตรา 6 ก็มีได้มีการบัญญัติเพิ่มเติมว่ากรณีใดจะถือว่าเป็นแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม ดังนั้นจึงเกิดเป็นปัญหาว่าความหมายของการเป็นที่รู้จักในอุตสาหกรรมวงจรรวมตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ มีหลักเกณฑ์อย่างไร และมีขอบเขตเท่าใด เนื่องจากพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ มีลักษณะผสมระหว่างกฎหมายลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร โดยกฎหมายลิขสิทธิ์เองก็ไม่มีหลักเรื่องความใหม่ จึงเหลือเพียงแต่กฎหมายสิทธิบัตรเท่านั้นที่สามารถนำหลัก

ความใหม่มาเทียบเคียงได้ และปัญหาความคาบเกี่ยวในเรื่องความใหม่นี้ดังกล่าวกับกฎหมายสิทธิบัตร จะพบปัญหาในเรื่องระดับการเปิดเผยรายละเอียดของงานอันจะเป็นสิ่งที่ทำลายความใหม่หากนำมาเทียบกับพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ โดยตามกฎหมายสิทธิบัตรมีหลักเรื่อง Non-enabling Disclosure กล่าวคือ การเปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์นั้นต้องชัดเจนถึงขนาดบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในวิทยาการแขนงนั้น โดยสามารถนำข้อมูลความรู้ที่มีการเปิดเผยนั้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมอีก แต่ถ้าหากการเปิดเผยนั้นยังคงคลุมเครือไม่ชัดเจนในรายละเอียด ก็ไม่ถือว่าการเปิดเผยดังกล่าวได้ทำลายความใหม่ของการประดิษฐ์ แต่ในส่วนของการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้น ต้องตีความตามมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ โดยกฎหมายใช้คำว่า “เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวม” และไม่มีบทบัญญัติอื่นใดอธิบายเอาไว้เพิ่มเติม ดังนั้นจึงต้องตีความว่าแบบผังภูมิดังกล่าวอาจเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมแล้ว ถึงแม้ว่าจะยังไม่เปิดเผยรายละเอียดการประดิษฐ์แบบชัดเจนถึงขนาดบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในวิทยาการแขนงนั้นสามารถนำข้อมูลความรู้ที่มีการเปิดเผยนั้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้ทันที แต่ก็ต้องถือว่าแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้นเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปแล้ว ซึ่งจะเห็นว่า ในกรณีดังกล่าวแบบผังภูมิของวงจรรวมจะถูกทำลาย ความใหม่ได้ง่ายกว่าสิทธิบัตร ซึ่งจะไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแบบผังภูมิของวงจรรวม

อีกกรณีที่เป็นประเด็นปัญหาเรื่องพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ ไม่มีการบัญญัติกรณีแบบผังภูมิถูกทำให้เป็นที่รู้จักหรือการถูกเปิดเผยโดยการกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย จนทำให้แบบผังภูมิของวงจรรวมนั้นเป็นที่รู้จักในอุตสาหกรรมของวงจรรวม โดยปราศจากความยินยอมของผู้สร้างสรรค์แบบผังภูมิของวงจรรวม

ประเด็นปัญหาสุดท้าย คือ ปัญหาการทับซ้อนซึ่งสิทธิในวัตถุแห่งความคุ้มครองระหว่างพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 กับสิทธิบัตรและลิขสิทธิ์

1. ปัญหาการทับซ้อนซึ่งสิทธิในวัตถุแห่งความคุ้มครองระหว่างพระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 กับสิทธิบัตร

ในส่วนความคาบเกี่ยวกับสิทธิบัตรลักษณะของการให้ความคุ้มครองแก่แบบผังภูมิของวงจรรวม นั้นมีลักษณะที่มีความเหลื่อมหรือคาบเกี่ยวกันในส่วนของการประดิษฐ์อยู่บ้าง แต่ต้องเป็นลักษณะการประดิษฐ์ในแบบผังภูมิของวงจรรวมขึ้นเป็นลักษณะใหม่ มีขั้นการประดิษฐ์สูงขึ้น และต้องสามารถนำมาประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้ กรณีดังกล่าวนี้ย่อมสามารถที่จะขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรได้ อีกทั้งยังสามารถขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมได้เช่นเดียวกัน หากแต่ต้องนำลักษณะของสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวไปพิจารณาว่า เข้าเกณฑ์ในลักษณะใด

2. ปัญหาการทับซ้อนซึ่งสิทธิในวัตถุแห่งความคุ้มครองระหว่างพระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543 กับลิขสิทธิ์

ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ๗ งานศิลปกรรมไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงคุณค่าทางศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่สามารถปรับใช้กับประโยชน์ใช้สอยก็สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ โดยงานศิลปะดังกล่าวได้แก่งานประเภทงานศิลปะประยุกต์ โดยหากคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายจะพบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ประสงค์ที่จะให้เป็นบทบัญญัติที่มีความหมายกว้าง ๆ เพื่อที่จะได้ให้ศาลใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาด้วยการตีความเพื่อเป็นการรองรับงานทางศิลปะที่เกิดขึ้นมาในรูปแบบใหม่ในอนาคตได้

อีกทั้งมาตรา 4 วรรคสองได้ บัญญัติว่า ไม่ว่างานตาม (1) ถึง (7) จะมีคุณค่าทางศิลปะหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นเมื่อนำหลักทั้งสองดังกล่าวมาพิจารณากับการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมหนึ่งชิ้นนั้น จะพบว่าอุปกรณ์รวมถึงวงจรอิเล็กทรอนิกส์เล็ก ๆ เป็นจำนวนมากมาผสมผสานจะถูกอัดแน่นอยู่ภายในการออกแบบแบบผังภูมิของวงจรรวม ดังนั้นการออกแบบจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ออกแบบภายใน ทำให้เกิดการประหยัดพื้นที่ ลดการใช้พลังงาน และทำให้อุปกรณ์ไฟฟ้ามีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ ในมุมหนึ่งวงจรอิเล็กทรอนิกส์เป็นเหมือนตัวเชื่อมประสานระหว่าง ฟิสิกส์ วิศวกรรม เทคโนโลยี และศิลปะเข้าไว้ด้วยกัน โดยต้องใช้ความสามารถของผู้ออกแบบโดยเฉพาะแต่ละคนที่จะสร้างสรรค์ โดยการออกแบบไม่ได้มีเพียงรูปแบบเดียวแต่อย่างใด แต่การออกแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้ออกแบบด้วย รวมถึงการใช้ความสามารถทางด้านศิลปะ โดยจะกล่าวว่าแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้นไม่ได้ออกแบบเพื่อความสวยงามหรือการมีคุณค่าเป็นงานศิลปะดังเช่นงานสร้างสรรค์อื่น ๆ นั้นคงไม่ถูกต้อง เพราะการวัดคุณค่าทางศิลปะกฎหมายได้บัญญัติแล้วว่าไม่ต้องมีมาตรฐานที่สูงมากนัก และหากคำนึงถึงแบบผังภูมิของวงจรรวม ผู้ศึกษาเห็นว่าเพียงพอที่จะถือว่ามีคุณค่าทางด้านศิลปะ โดยประกอบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6379/2537 จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงการออกแบบปากกาลูกกลิ้งของโจทก์ ยี่ห้อ CANDY COMPACT และ LANCER CADET หากวิเคราะห์แล้วปากกาไม่น่าจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ได้โดยน่าจะใกล้เคียงกับกฎหมายสิทธิบัตรมากกว่า แต่ปากกาดังกล่าวกลับมีลิขสิทธิ์ได้ เนื่องจากนำลวดลายที่เกิดจากแม่พิมพ์ อันเป็นงานจิตรกรรมและประติมากรรม มาเป็นประโยชน์ใช้สอยจนเกิดเป็นปากกาอันถือเป็นงานศิลปประยุกต์ ซึ่งหากวิเคราะห์แล้วแบบผังภูมิของวงจรรวมก็มีลวดลายในการตกแต่งและการวางชิปด้วยเช่นกัน อีกทั้งก็เกิดจากงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ว่าจะเป็นภาพวาดหรือแบบพิมพ์เขียวเช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อสร้างแบบผังภูมิของวงจรรวมขึ้นมาจึงน่าจะถือได้เช่นกันว่า เป็นการนำงานประเภทจิตรกรรมและประติมากรรมนำไปใช้ประโยชน์ในทางใช้สอยมากกว่าการชื่นชมคุณค่าในศิลปะ ดังนั้นในความเห็นของผู้ศึกษาแบบผังภูมิของวงจรรวมดังกล่าวก็สามารถได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ตามงานประเภทศิลปประยุกต์ได้

3. ปัญหาแนวทางในการให้ความคุ้มครอง

ปัญหาประการต่อไปนี้จะสืบเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น คือ จะเป็นกรณีที่จะให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมอันมีลักษณะที่คาบเกี่ยวกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอื่น จะได้รับความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมภายใต้กฎหมายที่ฉบับ ซึ่งผู้ศึกษาจะขออธิบายแนวทางการให้ความคุ้มครอง ดังนี้

3.3.1 การให้แบบผังภูมิของวงจรรวมภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้เพียงประเภทเดียว

แนวทางการให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้เพียงประเภทเดียวมีเหตุผลสนับสนุน คือ การที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทกำหนดอายุความคุ้มครองเอาไว้แตกต่างกันและเจตนารมณ์และระบบกฎหมายของก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้นการให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมภายใต้กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งจะช่วยจัดปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างกฎหมายทั้งหลายฉบับได้ แต่แนวทางการให้ความคุ้มครองดังกล่าวนี้ยังคงมีปัญหาต่อไปว่า เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่องการห้ามแบบผังภูมิของวงจรรวมอันจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายอื่นนอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมพ.ศ. 2543 จึงเป็นปัญหาว่าแนวทางการให้ความคุ้มครองตามแนวแรกนี้ อาจจะไม่สามารถทำได้เนื่องจากกฎหมายไม่ได้มีการกำหนด การห้ามอย่างชัดเจนเอาไว้

3.3.2 ให้การออกแบบผังภูมิของวงจรรวมได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามากกว่า 1 ประเภท

แนวทางการให้ความคุ้มครองที่สองนี้ เป็นการยอมรับปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวม กับลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร และให้ความคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวมอันเป็นวัตถุแห่งการคุ้มครอง ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้มากกว่า 1 ประเภท โดยพิจารณาเจตนารมณ์ในแง่ของกฎหมายการให้ความคุ้มครองทั้งพระราชบัญญัติคุ้มครองการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมพ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายทั้งสามฉบับต่างไม่มีบทบัญญัติห้ามที่จะไม่ให้มีการคุ้มครองที่ซ้ำซ้อนเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งหากกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะไม่ให้เกิดความคาบเกี่ยวซึ่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ในเรื่องใดกฎหมายก็จะบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนในเรื่องนั้น ตามแนวทางในการให้ความคุ้มครองนี้ จึงมองว่าไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามผู้ออกแบบผังภูมิของวงจรรวม ดังนั้นผู้ทรงสิทธิย่อมมีสิทธิตามที่กฎหมายทั้งหมดเหล่านั้นที่บัญญัติรับรองไว้ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ พระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ และพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฯ โดยผู้ทรงสิทธิในแบบผังภูมิของวงจรรวมสามารถเลือกขอรับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับใดฉบับใดแล้ว การขอรับความคุ้มครองจากกฎหมายทรัพย์สิน

ทางปัญญาอื่นอีกก็จะไม่ถูกห้ามหรือถูกตัดไปสิทธิไปด้วย โดยงานออกแบบผังภูมิของวงจรรวมขึ้นเดียวกัน อาจได้รับความคุ้มครองทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายสิทธิบัตรพร้อม ๆ กันได้ และเมื่อครบอายุการคุ้มครองกฎหมายฉบับใดแล้ว งานแบบผังภูมิของวงจรรวมนั้นก็ยังไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับอื่นได้อีก

จากการให้ความคุ้มครองในแนวทางนี้ผู้ศึกษาไม่เห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว เนื่องจาก การใช้แนวทางการคุ้มครองตามลักษณะนี้ ย่อมขัดต่อเจตนารมณ์และระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา แต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาความคาบเกี่ยวระหว่างการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมกับกฎหมาย ลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร ผู้ศึกษาพบว่ามีข้อเสนอแนะ คือ

1. แก้ไขถ้อยคำในมาตรา 6 (1) ของพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ ที่ได้บัญญัติว่า “ได้สร้างสรรค์ขึ้นเอง” เป็น “ได้สร้างสรรค์ขึ้น” ก็เพียงพอ เมื่อพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ ได้ให้ความสำคัญไปที่หลักความใหม่ตามกฎหมายสิทธิบัตรมากกว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ โดยให้ความสำคัญไปที่ เรื่องของการไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในอุตสาหกรรมวงจรรวมอันเป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดการคุ้มครอง ทั้งนี้เพื่อความชัดเจนและลดปัญหาในเรื่องระดับการสร้างสรรค์ และเพื่อให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติ

2. บัญญัตินิยามของคำว่า “อุตสาหกรรมของวงจรรวม” ว่ามีความหมายและขอบเขตเพียงใด ยิ่งไปกว่านั้นผู้ศึกษามีความเห็น ว่า ควรพิจารณาประกอบกับมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตรฯ โดยการนำหลักงานที่ปรากฏอยู่แล้วตามกฎหมายสิทธิบัตรนำมาบัญญัติเป็นบทสันนิษฐานของกฎหมายว่าอย่างใด ถือว่าเป็นแบบผังภูมิของวงจรรวมที่เป็นที่รู้จักในอุตสาหกรรมของวงจรรวมแล้ว ตลอดถึงนำหลัก Non-enabling Disclosure ที่เป็นหลักการเปิดเผยหรือการเป็นที่รู้จักต้องถึงขนาดชัดเจนขนาดบุคคลผู้มีความรู้ เชี่ยวชาญในวิทยาการแขนงนั้น โดยสามารถนำข้อมูลความรู้ที่มีการเปิดเผยนั้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้ โดยไม่จำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมอีก และนำหลักป้องกันการถูกทำให้เป็นที่รู้จักโดยการกระทำ

อันไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้อื่นตามกฎหมายสิทธิบัตรนำมาคุ้มครองกับการออกแบบผังภูมิของวงจรรวมด้วย

3. บัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน

ก. พระราชบัญญัติออกแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ. 2543

บัญญัติมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติออกแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ ให้มีความชัดเจนว่าไม่ เพียงแต่เฉพาะเรื่องเงื่อนไขการคุ้มครองแต่เพียงอย่างเดียวที่ไม่อยู่ในบังคับกฎหมายสิทธิบัตร แต่เป็นทุก ขั้นตอนตลอดถึงวัตถุประสงค์แห่งสิทธิในการให้ความคุ้มครองจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้เพียงกฎหมาย ฉบับเดียวเท่านั้น

ข. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2522

แก้ไขบทนิยามของคำว่าศิลปะประยุกต์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์โดยเพิ่มเติมถ้อยคำลงไป
ในมาตรา 4 (7)

ทั้งนี้ไม่ว่างานตาม (1) ถึง (7) จะมีคุณค่าทางศิลปะหรือไม่ และให้หมายความรวมถึงภาพถ่าย
และแผนผัง ของงานดังกล่าวด้วย และเพิ่มเติมข้อความต่อไปนี้ “โดยงานดังกล่าวนั้นผู้สร้างสรรค์ไม่มีเจตนา
ที่จะใช้เป็นแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายสิทธิบัตร หรือเพื่อการอุตสาหกรรมวงจรรวมที่สามารถจดทะเบียน
ตามพระราชบัญญัติแบบผังภูมิของวงจรรวมฯ เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาความคาบเกี่ยวในวัตถุแห่งสิทธิที่
อาจยังมีช่องว่างของกฎหมายและการตีความจนสามารถได้รับความคุ้มครองมากกว่ากฎหมายฉบับหนึ่ง
ฉบับใดที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

จุมพล ภิญโญสินวัฒน์. ประวัติศาสตร์และแนวคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: โครงการ

ตำราและเอกสารประกอบการสอนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2561.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. กฎหมายสิทธิบัตรแนวความคิดและบทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติ
ธรรม, 2556.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551.

ธนพจน เอกโยคยะ. “กฎหมายคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม.” ในตำรากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

บรรณาธิการโดยเนติบัณฑิตยสภาในพระบรมราชูปถัมภ์, กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภาใน
พระบรมราชูปถัมภ์, 2554.